

Kuviot tapetilla

eli miksi huolehtia jälkikuvan alueesta?

Teoksissani seuraillaan erilaisia merkityskäytäntöjä, kuten puheenparsia ja kirjoituksia, tyylejä, määritelmiä ja tapoja, kuvaamisen keinoja, niin kodin rakentamista kuin yhdyskuntasuunnitteluakin koskevia järjestelyperiaatteita ja kuvastoja. Merkityskäytännöt paitsi ilmaisevat erilaisia aikakäsityksiä, ne ovat myös käsitettävissä aikaa rakentavina ja mallintavina toimijoina, ylipäänsä ajankäyttönä.

Silti käytännön kokemuksissa on vakiintuneilla malleilla taipumuksena sekoittua, ehkä jopa vaihtua muotopuolisiin katkoksiin, asioiden ja "ajantajun" poissaoloon. Arkisessa ympäristössä esimerkiksi työtehtävien, tapaamisten, toimitusten ja tavoitteiden muotoutuessa toistensa kautta, tapahtuu tuon tuosta, että työ ei enää tunnukaan "työltä" tai että "asianhoitamisessa" tapahtuu itse asiassa jotain muuta. Päivän päätteeksi kuumenee mikrossa soppa ja keittiön pöydällä velloo muutamia työn alla olevia keskeneräisyydet, muistikuvat, mainoslehdet, persoonat, ja nämä kaikki sekoittanut, kiehauttanut, täydellisesti ylittänyt ja katkaissut ajallinen uudelleenkytkentä. Ja kuitenkin, me olemme vain tehneet työpäivän, viettäneet vapaa-aikaa ja nauttineet iltapalan. Merkitykset välittyvätkin muuntumisena. Asiat löytävät aina paikkansa, olemuksensa tai mallinsa, aivan kuin ne olisivat helposti vain palautettavissa johonkin tiettyyn aikaan. Vaikka yrityksenämme tällöin kenties onkin osoittaa asioiden merkitys, konstituutio ja koti, ja vaikka teemme sen esimerkiksi puhumalla asioista entiseen malliin, ymmärrämme olosuhteiden muuttuneen.

Oletuksenani siis on, että aika määräytyy muuntumisista, olemusten sisäisistä ja keskinäisistä välityksistä, mikä toisin sanoen tarkoittaa myös sitoutumista ympäristöjemme toimintoihin merkityskäytäntöjen välityksellä. Olisi turhaa henkistä alakuloisuutta ajatella, että edellä mainitut tapahtuisivat vain "riippuen ajasta"; päinvastoin, ne juuri kannattelevat ja ylläpitävät aikaa, jonka ehtona on muuntuminen. Muuntuva aika katkonaisuudessaan on siis erottelevaa ja siten myös merkityksellisiin olemuksiin – ajallisuuksiin – mallintuvaa. Tätä ajallisuuksien päällekkäisyyksinä ja sekoittumisina muuntuva aika voi koettaa ajatella myös kuvan ja kuvaksi tulemisen kautta: ajallisuus, ajan "kuva", ilmaantuu ajan vellovalle pöydälle vain liikahtaneena eli erottuvana muunnoksena, epävarmasta perustastaan horjuvan tietoisena ilmauksena – näköalapaikkana – ajan verkostoihin. "Aika on tullut".

Ajallisuuden hahmottuminen katkoksen kautta, poissaolosta mitättömien esineiden keskeltä, voi yhdelle tarkoittaa paikantumista kuvaksi; toinen taas tulee kutsuneeksi hahmottunutta tai "kuvautunutta" muutosta paikaksi. Joskus myös tapaa käsityksen, että teos ei aina olekaan suorassa representaatiossa tai reflektiossa, havaintojen ja vaikutelmien välittävässä kiintopisteessä, vaan että teos tapahtuu ns. "jälkikuvan" alueella. Tällöin teoksen painopiste on häilyvästi "ajan kanssa" mukana-kulkeutumisessa; joskus tapaa käsityksen, että paikalla on oma aikansa. Oikeastaan voisi puhua "jälkikuvituksesta", ajan sekoittamisesta ja järjestämisestä, pystyttämisestä ja ylläpitämisestä, jos paikka (teos, asetelma, hahmo, olemus, tilanne, kuva, koti, kokemus, ym.) onkin oikeastaan aikaa, välitysten, kiinnitysten, tyhjyyksien ja poissulkemisten saatossa hahmottumista läpikäyvä näköala. Jos ajallisuudet siis ikään kuin nousevat tästä jatkuvan hahmottumisen joutilaasta tilasta, viestii näköalapaikka tämän ajan maaston, näköalan eli "joutomaan", pysähtymättömästä asuttamisesta. Mihin ja miten Suomen leveyspiireillä asuva ihminen paikantaa itseään? Mitkä asiat on nostettu pöydälle, mitkä kuviot nyt ovat tapetilla? Paljonko meillä on aikaa takapihalla?

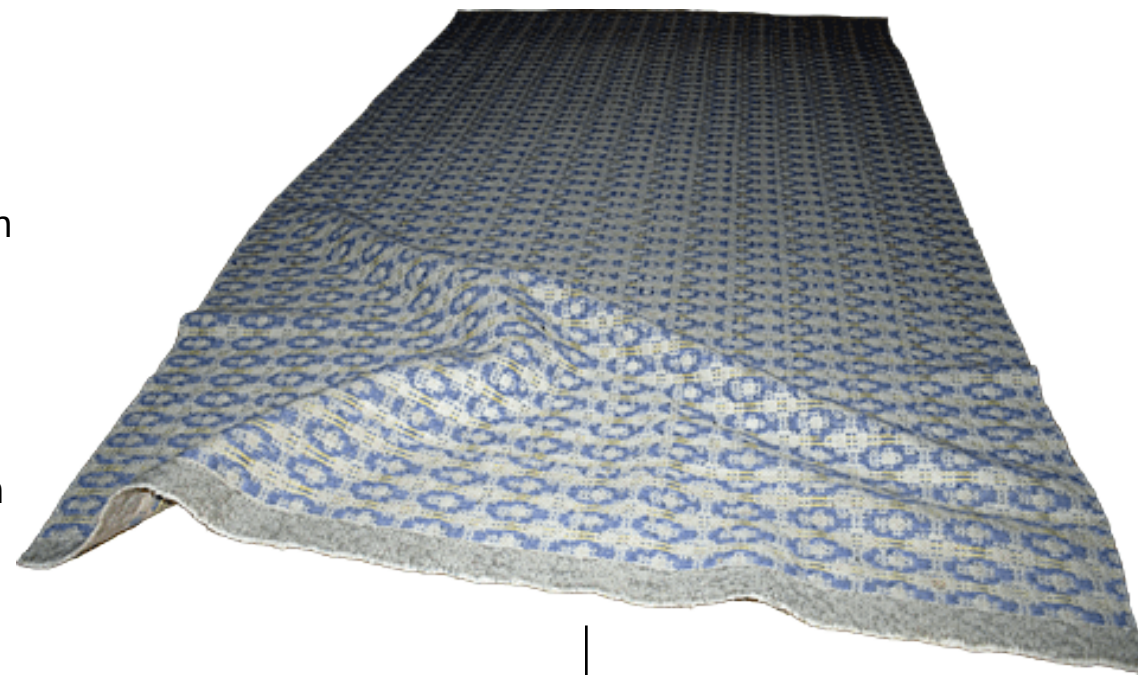
Kohtalokas tunne ajan varassa riippumisesta ei tietenkään ole aiheeton. Käytännöt ajavat toisiaan umpikujaan, emmekä toimettomuudessamme näe aikaa ajallisuudelta, toisin sanoen mahdollisuutta tarttua toimeen. Ja silloin aika käykin ylitsemme kuin yllättävä sääilmiö: sattumakortin varassa, ajan armoilla, kytkeytyy näköalaa uudenlainen jännite.

Pakahdukseen asti humalluttavan ja sekoittavan "uutuudentunteen" käänköpuolena odottaa kuitenkin aika, joka on käynyt pitkäksi. Kuva on jo tullut ja se on nyt myös uhkakuva, kohtalon ja pysähdyksen kuva; aika näyttää hiipumisen merkkejä. Onko siis painostava olo pelkoa ajan loppumisesta, katkeamisesta? Mitä saadaan aikaiseksi, jos varastot ja kertymät, ajallisuudet eli ajan ajalliset resurssit, puhdistetaan? Mitä aikaansaadaan maiseman ja joutomaan tai mainoksen ja lähetysajan keskinäisissä välityksissä? Kulttuurisen ja yhteiskunnallisen konstruktion valossa on "maisema" ymmärrettävissä valtanäkemyksenä tai vakiintuneen aseman saavuttaneina määritelmänä, esityksinä, merkityskäytäntöinä ja näitä kaikkia suitsivana hegemoniana – hallitsevana ajallisuutena.

Tällöin maisema on paitsi todellisuuden kuvaus, myös eräänlainen vallankäyttöön sisäistetty kokoonpano ja käyttöliittymä, jolla on vaikutuksensa elettyyn todellisuuteen ja josta on tarpeellista myös puhua sellaisena. Onko siis luontojemme uhkana ajan luhistuminen eli näköalattomuus, jos seurauksena ajallisuuksien hävityksellä raskautetusta muuntumisesta onkin se, että aika näköalana häviää todellisuuden kuvittamisessa hallitsevalle ajallisuudelle, – kuten esimerkiksi "tulevaisuudeksi" nimetyille maisemalle – muunnokselle, joka suljettuna ja määrättyinä on hidas solmimaan välityksiä ja uudistumaan?

Merkityksiä välittävissä katkoksissa katoaa aina jotain. Jälkikuvitus ei säästä asiaa itsessään ja kalleimmatkin muunnokset jättävät jälkeensä vain jälkiä. Jälkikuvitus eli muuntuminen onkin itse asian unohtamista,

mutta muun kuin asian välittämistä. Unohtaminen siis antaa aikaa paikkojen uudistumiseen ajallisuuksia käyttävänä, välittävänä, jatkumona. Vain käytetty tekniikka vaihtelee: muodostuuko uutta luova ajallinen hahmotus ajallisuuksien välittävänä yhteenpunoutumisena? Vai onko kehitystyön johdossa ajallisen ykseytensä ihannetta toteuttava, totaliteetteihin tukeutuva tyyppi, joka erottaa kovimmin koettelevat ajallisuudet johtoportaan ja, maisemaansa uskoen, syöksee ne mahdollisimman etäälle, maton alle, pois, unholaan, maan poveen? Vaikka me kaikki pelaamme aikaa unohdukselle, edustimmepa sitten yksilöä, kollektiivia, kulttuuria tai yhtiömme historiallista kehityskertomusta, myös kaikkein vaikeimmin käsiteltävillä ajallisuuksilla on käyttöarvonsa. Juuri niille on varattu paikka työpöydältä.

Teoksissani hyödynnän näitä muuntumisia – siirtymiä kuvan dynamiikassa eli ajan intensiteetissä. Siirtymät ikään kuin vihjaavat esine-, tilanne- tai paikkakohtaisten ontologioiden mahdollisuudesta. Suhteessa hallitseviin ajallisuuksiin, sekä mitattavaan ja ulkoapäin tarkasteltavaan aikaan, kuvantekemiseni ajan (siirtymien) -käyttö kiinnittää teokset vastarinnan eli "toisen ajan" tuotantoon. Tähän ajankäyttöön on laskettava myös se, mikä tätäkin kirjoitusta ryydittää, raskauttaa ja ryhdittää, että kuvantekemiseni toteutuu jo käsitteiden luomisena. Teoksiani voikin pitää tutkielmoina ajasta, mutta myös uudelleenjärjestettyinä ajallisuuksina:

"historisiteetteina", "kuvastoina", "olohuoneina" – historiallisen taajaman ja tuntemattoman asukkaan jälkikuvituksellisena paluuna ajallisuuksien asumaan, joskus maisemaksikin kutsuttuun, ajankuvaan.